

Tilburg, gewoon goed in gras

Een interview met Sjef van Kleijnenbreugel en Cees Kolen

Kunstrgrasborstel

Sjef van Kleijnenbreugel en Cees Kolen zijn een mooi stel. Beide heren zijn werkzaam bij het Sportbedrijf Tilburg dat verantwoordelijk is voor de sportaccommodaties van de gemeente Tilburg. Samen met hun medewerkers doen zij er al 27 jaar alles aan om de sportvelden in Tilburg zo goed mogelijk te laten zijn. "Onze jongens moeten soms wakker liggen van hun gras!"

Auteur: Joris van Meel

Sjef van Kleijnenbreugel, 53 jaren jong, is 'de baas van de club' en in die hoedanigheid verantwoordelijk voor zijn 19 mannen en één vrouw. Na zijn administratieve opleiding te hebben afgerond kwam Sjef terecht bij de gemeente Goirle. Enige tijd later, we hebben het

over 1979, werd hij gevraagd te komen werken bij het Sportbedrijf Tilburg. Omdat sport zijn volledige interesse had, ging hij met een volmondig 'ja' op het aanbod in. Als assistent van de baas, die wel gezegend was met groene vingers, mocht Sjef twintig jaar lang de kneepjes van het

vak leren, om dit na het vertrek van de baas in 1992 zelf in de praktijk te mogen brengen, en zich manager buitensportaccommodaties te mogen noemen.

Cees Kolen (51) staat in het Tilburgse

Cees Kolen

organogram één stapje onder zijn baas. Afkomstig van de boerderij begon Cees aan de Middelbare Landbouw School om er al snel achter te komen dat dat toch echt niets voor hem was. Via via kwam hij terecht bij zijn huidige werkgever en is daar nooit meer weggegaan. Na allerlei functies te hebben vervuld mag Cees zich tegenwoordig bedrijfsleider buitensportaccommodaties en teamleider van rayon zuid noemen. Waar Sjef zich meer richt op grote lijnen het beleid, zorgt Cees ervoor dat het werk in de praktijk wordt uitgevoerd.

Tilburg

Tilburg, stad met meer dan 200.000 inwoners, vormt samen met het dorp Berkel-Enschot en de kern Udenhout de gemeente Tilburg. De gemeente heeft zo'n 25 sportaccommodaties en 100 sportvelden. Om dit te kunnen beheren is Tilburg opgesplitst in drie rayons. Elk rayon heeft

zijn vaste medewerkers die verantwoordelijk zijn voor de accommodaties in hun gebied.

Waar in kleinere gemeenten het onderhoud van plantsoenen en sportaccommodaties door één en dezelfde afdeling worden beheerd, is dat in de grote stad Tilburg niet het geval. De afdeling van Van Kleijnenbreugel en Kolen houdt zich namelijk alleen bezig met het onderhoud van de sportparken. Hier worden niet alleen de sportvelden onder verstaan, maar ook de dode materialen zoals goals, hekwerk en ballenvangers. Alle onderhoud wordt zelf gedaan. Kolen: "Wij hebben onszelf daarin gespecialiseerd en vinden zelf dat wij goed bezig zijn."

Groot onderhoud

Het Sportbedrijf Tilburg zorgt er niet alleen zelf voor dat het kleine onderhoud aan de velden gedaan wordt, maar zorgt er na het seizoen ook

Sjef van Kleijnenbreugel

voor dat de velden weer klaargemaakt worden voor het nieuwe seizoen. Kolen vertelt: "We hebben de laatste jaren een eigen methode ontwikkeld, waarmee we alle velden aanpakken. Allereerst scalperen we het veld met een Amazone verticuteermachine. Dit houdt in dat we bijna tot aan de grond toe maaien. Wanneer een veld echt ongelijk is rijden we er een laagje zand overheen. Vervolgens pakken we de Vertidrain en daar zetten we holle pijpen van 35 millimeter lang en 22 millimeter doorsnee in. Het zand dat naar boven wordt geponst komt in worstjes op het veld te liggen en wordt vervolgens versleept. Hiermee worden alle oneffenheden in het veld teniet gedaan. Daarnaast wordt er flink wat lucht de grond in gebracht. Vervolgens gaan we doorzaaien met een Vredo doorzaaimachine. Binnen 3 tot 4 weken begint dat gras alweer door te komen." Omdat alle velden een ondergrond hebben van

Holle pen

zand met een hoog leemgehalte (18-20%) kan op alle velden dezelfde methode worden toegepast. Enthousiast besluit Kolen zijn verhaal door te stellen dat niet hetgeen je ziet, het groene, aan een grasveld belangrijk is, maar juist wat daaronder zit.

Sportbedrijf Tilburg maakt voor het groot onderhoud gebruik van haar eigen machines. Bij de start van het grote onderhoud wordt met alle machines naar één rayon getrokken, alwaar één complex wordt aangepakt. Vervolgens vertrekt de stoet met machines naar het volgende rayon waar het volgende complex onder handen wordt genomen. Op die manier hebben de vaste

medewerkers van de verschillende rayons alle tijd om de velden handmatig af te werken.

De Tilburgse sportveldbeheerders maken niet alleen gebruik van hun eigen machines, zij maken ook hun eigen machines. Zo heeft beheerder Gerard Gilles die ook kan lassen een nieuwe hydraulisch uitklapbare kunstgrasbezem voor achter de tractor gefabriceerd. Daarnaast zijn ook mensen in dienst die naast hun onderhoudswerkzaamheden aan velden ook ingezet kunnen worden als stratenmaker of metselaar en worden ook de machines in de eigen loods onderhouden.

Bemesting

Nadat de werkzaamheden met betrekking tot het groot onderhoud hebben plaatsgevonden is het tijd voor de beluchting, beregening en bemesting van het veld. Kolen stelt dat ze in Tilburg altijd bezig zijn om de bestaande methoden te verbeteren. Onder het motto "Wat we doen, doen we goed, maar het kan altijd beter!" zijn altijd wel enkele proefmetingen aan de gang. Op dit moment worden bijvoorbeeld op een aantal complexen Agraland- en Nutri-N- (Innoseeds) meststoffen uitgetoet. Wanneer er geen duidelijk positief verschil is ten opzichte van de eerdere meststoffen dan probeert Kolen een volgende uit, net zolang tot het ideaal gevonden is. Toch stelt Kolen dat hij van elk product wel kennis overhoudt. Zo is hij er achtergekomen dat de levende kali van DCM enorm goede componenten bevatten die goed werken bij de renovatie van sportvelden.

Om ervoor te zorgen dat de Tilburgse velden steeds beter worden zitten de sportveldbeheerders regelmatig bij elkaar om hun ideeën te bepraten. Zo is enige tijd geleden geopperd om doelgebieden van velden met varkensmest en champignonmest te bewerken, om zo te bekijken of dit een positieve invloed op de kwaliteit van het veld heeft. Van Kleijnenbreugel vertelt dat in Tilburg vroeger al eens negen jaar lang varkensmest in de velden is geïnjecteerd, maar dat hier uit milieutechnische gronden een beperking op gesteld is. Vanaf 1999 mochten de Tilburgers namelijk nog maar 10 kilogram fosfaat per hectare injecteren, terwijl dat daarvoor 80 kilogram was. Van Kleijnenbreugel: "Wij waren de grootste boer van Tilburg!" Nadeel van het gebruik van deze mest, was dat net als bij de korrels van kippenmest, deze de nodige stank met zich meebracht. Kolen: "Alhoewel ik uit een boerenest kom, vond ik zelfs de lucht niet te harden!"

Bezaaiing

Om te kunnen bemesten moet er eerst gezaaid worden. De gemeente Tilburg heeft een contract met graszadenhandel Advanta. Voor trainingsvelden wordt 100% Engels raagrass gebruikt en voor het doorzaaien wordt gekozen voor het SV7-mengsel. Enkele jaren geleden zijn de grasexperts uit Tilburg proeven begonnen om gerenoveerde velden in te zaaien met 100% veldbeemd, omdat 'dat beter voetbalgras is'. Grootste probleem hierbij was echter dat dit zaad erg traag kiemt (+/- 3 weken) en er daarom veel

Bemesting 2005

Sportpark	veldnr.	opp.	Bemestingsadvies per veld in het voorjaar					Zuivere kg's per veld				
			Dologran	Super-fosfaat	Kali 60	kieseriet	patent-kali	Ca	P	K	Mg	S
Goirleseweg	WII stadion	0.75	-	200	125	75	-	0	40	75	20	50
	3	0.75	-	-	75	75	-	0	0	40	20	50
	4	0.65	-	100	75	75	-	0	20	40	20	50
	5	0.80	-	-	150	-	125	0	0	80	0	50
	6	0.75	-	75	175	75	-	0	20	100	20	50
	8	1.10	-	175	200	150	-	0	30	110	30	75
Ons Vios	Atlet	1.00	950	125	175	100	-	487	25	100	25	62
	1	0.80	-	200	150	75	-	0	40	80	20	50
	3	0.75	1050	75	75	-	125	555	20	40	0	50
J.Truyenlaan	4	0.45	-	-	75	-	75	0	0	45	0	30
	A	0.80	-	75	150	75	-	0	20	80	20	50
	B	0.80	-	75	150	-	125	0	20	80	0	50
	G	0.80	-	-	150	75	-	0	0	80	20	50
	E	0.80	-	150	150	75	-	0	40	80	20	50
Sarto	F	0.30	-	50	75	50	-	0	10	40	10	20
	1	0.80	-	75	150	100	-	0	20	80	20	50
	2	0.75	-	-	150	75	-	0	0	75	20	50
	3	0.75	-	75	175	150	-	0	20	100	40	50
	4	0.75	-	-	125	75	-	0	0	75	20	50
	6	0.60	-	75	125	75	-	0	15	75	15	40
Moerenburg	1	0.80	-	150	150	75	-	0	40	80	20	50
Longa	1	0.80	-	-	75	-	125	0	0	40	0	50
	2	0.75	-	75	125	75	-	0	20	75	20	50
	3	0.75	-	150	175	-	125	0	40	100	0	50
	4	0.55	-	-	100	50	-	0	0	55	15	40
Noad	1	0.80	-	75	175	75	-	0	20	100	20	50
	3	0.40	-	75	175	75	-	0	20	100	20	50
Zigo	1	0.80	-	-	75	75	-	0	0	40	20	50
	2	0.75	-	75	125	75	-	0	20	75	20	50
	3	0.75	-	75	125	75	-	0	20	75	20	50
	4	0.60	-	50	100	100	-	0	15	60	30	40
GFC	1	0.80	-	-	175	75	-	0	0	100	20	50
	2	0.75	-	-	200	150	-	0	0	125	40	50
	3	0.40	-	-	75	50	-	0	0	40	10	25
WSJ	1	0.80	-	150	175	75	-	0	40	100	20	50
	2	0.75	-	150	175	75	-	0	40	100	20	50
	3	0.40	-	75	75	50	-	0	20	40	10	25
De Kluit	-	1.55	-	450	300	-	225	0	120	180	0	95
JPS	1	0.80	-	150	175	75	-	0	40	100	20	50
	2	0.75	-	75	175	75	-	0	20	100	20	50
	3	0.45	-	50	75	50	-	0	10	45	10	30
SET	1	0.80	-	150	175	75	-	0	40	100	20	50
	2	0.75	-	150	125	-	125	0	40	75	0	50
	3	0.40	-	50	25	-	75	0	10	20	0	25
RKTVV	1	0.80	-	-	75	-	125	0	0	40	0	50
	3	0.75	-	150	125	150	-	0	40	75	40	50
	4	0.75	-	75	125	75	-	0	20	75	20	50
	5	0.25	-	-	50	50	-	0	0	25	10	15
SVG	1	0.80	-	-	75	75	-	0	0	40	20	50
	2	0.75	-	75	125	75	-	0	20	75	20	50
	3	0.70	-	75	75	150	-	0	20	40	40	50
Bijstervelden	1	0.80	-	-	75	75	-	0	0	40	20	50
	2	0.75	-	75	125	75	-	0	20	75	20	50
	3	0.75	-	75	75	75	-	0	20	40	20	50
	5	0.75	-	75	175	75	-	0	20	100	20	50
	6	0.80	-	75	75	-	125	0	20	40	0	50
	7	0.80	-	75	75	150	-	0	20	40	40	50
	1+2	1.50	2000	400	300	150	-	1100	75	180	40	90
Korfbal	2	0.85	-	-	175	75	-	0	0	100	20	50
Rugby Tilburg	1	1.05	-	300	200	-	150	0	55	110	0	65
	2	0.70	850	325	75	-	125	600	60	40	0	50
Rauwbraken	-	1.14	-	125	200	125	-	0	30	110	30	70

Verticuteermachine

onkruid op de velden kwam. Na overleg met Advanta werd daarom besloten het mengsel Hattrick (25% Engels raaigras, 75% veldbeemd) in te zetten en dat werkt volgens Kolen nu perfect. Dit wil niet zeggen dat er stil wordt gezeten: op dit moment is men bezig met een proefje met Superroot van Barenbrug. Daarnaast is men in Tilburg niet vies van het experimenteren met de combinatie tussen kunstgras en natuurgras. In maart is op het wedstrijdveld van Olympus één doelgebied voorzien van de Grassmasterspriet, terwijl de rest van het veld, inclusief het andere doelgebied, van normaal natuurgras is. Op die manier kan goed bekeken worden wat de verschillen tussen beide doelgebieden zijn. Van Kleijnenbreugel: "Vooral na een slecht weekend zijn de verschillen in doelgebied al erg duidelijk. Waar het kunstgras doelgebied er goed bij ligt, is aan de andere kant

een modderachtig gat ontstaan." Na een tijdje zal bekeken worden of dit experiment voor herhaling vatbaar is.

Inhaalslag

In de huidige Sportnota (2001-2006) is er door de gemeente voor gekozen de afdeling buitensportaccommodaties van het Sportbedrijf Tilburg goed toe te bedelen. Van Kleijnenbreugel, Kolen en consorten kregen miljoenen tot hun beschikking om daarmee een inhaalslag te maken en de Tilburgse velden op de toekomst voor te bereiden. De afgelopen jaren zijn de Tilburgse kunstgrasvelden dan ook uit de grond geschoten, zijn diverse velden zwaar gerenoveerd en zijn de natuurgrasvelden voorzien van automatische ondergrondse beregening. Van Kleijnenbreugel stelt dat door de aanleg van de diverse kunstgrasvelden de natuurgrasvelden worden ontzien

en daardoor beter blijven. Daarnaast zijn er diverse grote nieuwe machines aangeschaft. Kolen: "Dat is wel wat anders dan vroeger, toen de baas naar mij toe kwam en mij vroeg de maaimachine voor het zoveelste jaar nog eens een keer op te lappen, omdat er geen geld was voor een nieuwe." De afgelopen jaren zijn er per seizoen zo'n drie velden gerenoveerd. Voor deze werkzaamheden worden loonwerkers ingehuurd die met hun machines dit grote werk komen doen.

Kunstgras

Zo'n 20% van de Tilburgse voetbalvelden is een kunstgrasvoetbalveld. Op twee velden na betreffen dit allemaal kunstgrasvelden van een verschillende type. Volgens Van Kleijnenbreugel zullen er nog zo'n vier of vijf kunstgrasvelden bijkomen, en dan hebben we het gepiept'. Hij vindt de

Onderkant kunstgrasborstel

combinatie natuurgras- en kunstgrasvelden dan ideaal. De clubs zijn in ieder geval uitermate tevreden over de velden: "De eerste echte klacht moet nog komen."

Van Kleijnenbreugel stelt dat hij het liefst werkt met een onderhandse aanbesteding: er wordt zelf bepaald welke leverancier gevraagd wordt een offerte uit te brengen voor welk type mat. Al vanaf het begin heeft Tilburg een voorkeur voor monofilament-kunstgrasvelden. Dat wil niet zeggen dat er geen gefibrilleerde velden of mixen tussen beiden in Tilburg te vinden zijn. Van Kleijnenbreugel: "We wilden het risico spreiden en hebben daarom voor verschillende soorten matten gekozen." Voor een nieuw aan te leggen kunstgrasveld is gekozen voor een monofilament veld met een spriet van 200 micron. "Dan betaal je misschien wel iets meer, maar dan heb je ook gewoon een goed product." Van Kleijnenbreugel vertelt dat hij afgelopen jaar op zijn knieën de diverse velden over is gegaan om te bekijken hoe het met de kunstgrasvelden stond en het resultaat was uitermate goed: "De monofilament velden hebben niets geleden en zien er nog perfect uit."

Kolen eert zijn baas door te stellen dat Sjef in het begin van deze eeuw in de kunstgrasvelden-wereld is gedoken en ervoor heeft gezorgd dat Tilburg toonaangevend is op kunstgras-voetbalveldengebied. Van Kleijnenbreugel vertelt dat hij in die periode veel op bezoek is geweest bij fabrikanten om erachter te komen wat een goede mat is: "Er wordt nogal een geroepen dat hoe meer dtex een veld heeft, hoe beter een veld, maar dat zegt helemaal niets. Het gaat meer om de dikte van de vezel en om de schokabsorptie."

Kolen stelt dat je een kunstgrasveld op twee verschillende manieren kunt benaderen. "Ten eerste op de speltechnische manier, waarbij je kijkt naar de demping van een veld en de manier waarop de bal rolt. Op de tweede plaats kun je echter ook kijken naar het organisatorische aspect. Kijkend naar dat aspect is een kunstgrasveld natuurlijk perfect."

Onderhoud van kunstgrasvelden

Al snel kwamen de sportveldbeheerders van Tilburg erachter dat het standaard nylonvegertje dat achter een tractor gehangen moest worden niet voldoende was om de kwaliteit van het kunstgrasveld op peil te houden. De bommen die

om velden heen staan zorgen namelijk voor blad, bloesem en zaden op het veld en het is zaak deze rotzooi zo snel mogelijk van het veld te verwijderen. In het begin werd ervoor gekozen een bladblazer voor op een tractortje te monteren om zo het veld schoon te houden. Hiermee hield je echter alleen het veld aan de toplaag schoon. Besloten werd daarom verder te zoeken naar een machine die ook de toplaag schoon zou kunnen maken. Deze Hörger-machine werd gevonden in Duitsland. Met deze machine kan tot 2 à 3 centimeter diep de rubber infill uit het veld geveegd worden. Deze stukjes komen door middel van een grote veger terecht in een grote zeef, waar het grove vuil van de rubber korrels wordt gescheiden. De overgebleven rubberen korrels gaan vervolgens nog door een blaasinstallatie heen, waardoor stof en dergelijke verdwijnen, waarna de rubber korrel weer helemaal schoon op het veld terecht komt. Er is in Tilburg voor gekozen elk veld 1 à 2 keer per jaar op deze manier grondig aan te pakken. Door de aanwezigheid van de bomen zijn de zijanten van het veld het meest vervuild en deze plekken krijgen dan ook meer aandacht. Van Kleijnenbreugel haakt op het onderhoudsverhaal van zijn collega in door te stellen dat met de leveranciers van de velden is afgesproken dat de Tilburgse sportveldbeheerders op deze manier zelf hun velden kunnen onderhouden, zonder dat de garantie op de velden vervalt.

Hierop aansluitend vertelt Kolen dat hij de afgelopen week nog bezoek heeft gehad van een dealer die een vrachtwagen vol machines had meegenomen, om die in Tilburg te testen. Aan het eind van de middag bleek de Tilburgse

methode toch het best te werken. Kolen: "We hebben elkaar nodig: de dealer moet namelijk met onze ervaringen aan de slag en zorgen dat hij een nog betere machine maakt."

Het is volgens beide graskenners een goede zaak dat gemeenten en clubs tegenwoordig de keus hebben tussen een kunstgras- en natuurgras voetbalveld: "Sinds het moment dat kunstgras zijn intrede deed, zijn de jongens van het natuurgras wakker geworden!", zo stelt Kees Kolen. Zij moeten namelijk hun producten verbeteren om een weerwoord te hebben tegen het kunstgras.

Contacten

"Om onze accommodaties zo goed mogelijk te beheren is persoonlijk contact met de gebruikers van de velden van levensbelang", zo stelt Kolen. Van Kleijnenbreugel haakt hierop in door te stellen dat zij minimaal jaarlijks bij de clubs en grote scholen die gebruik maken van de gemeentelijke velden op bezoek gaan. Door dit gebruikersoverleg zijn de communicatielijnen heel kort en weet de club in tijd van problemen direct bij wie zij moeten zijn. Van Kleijnenbreugel: "Ze hoeven mij niet te bellen of de wethouder geen brief te schrijven, maar clubs moeten gelijk bellen met de teamleider van het rayon om er zo voor te zorgen dat het probleem zo snel mogelijk wordt opgelost." Volgens de Brabanders kan het contact tussen terreinbeheerders en gebruikers van de velden gezien worden als een relatie tussen burens: "Je kunt wel eens iets voor elkaar doen, maar het moet niet te gek worden. Het mag wel ruiken, maar het mag niet stinken!"

Naast contact met de gebruikers van de sportvelden hebben de Tilburgers geregeld contact met collegae van de gemeenten Den Bosch en Breda. Tilburg maakt met beide steden deel uit van een driehoeksverhouding. Twee keer per jaar komen de verschillende steden bij elkaar om zo te bekijken wat er van elkaar geleerd kan worden. Van Kleijnenbreugel: "Op die manier hebben wij bijvoorbeeld de wiedeg in Den Bosch leren kennen en daar hebben we er inmiddels drie van. Van elkaar leren, daar gaat het om!"

Imagoprobleem

De Tilburgse terreinbeheerder is vrij zelfstandig. Hij doet wat hij moet doen en kijkt zelf wat zijn velden nodig hebben. Van Kleijnenbreugel: "Het is niet verkeerd als onze sportveldbeheerders af en toe eens wakker liggen van hun velden en nadenken hoe zij hun velden nog beter

kunnen maken. Alleen op die manier kom je samen een stapje hoger." Van Kleijnenbreugel en Kolen kunnen zich allebei enorm ergeren aan de manier waarop anderen naar het vak terreinbeheerder kijken. Cees Kolen: "Het vak terreinbeheerder is nog altijd een ondergeschoven kindje binnen onze maatschappij. Dit geldt bijvoorbeeld niet voor een groundsman op een golfbaan." Voor een groot deel is dit volgens de Tilburgse sportveldmannen te wijten aan het feit dat de terreinbeheerder, in tegenstelling tot zijn collega op de golfbaan, zijn werk doet wanneer de gebruiker van het veld niet aanwezig is. "We zouden dan ook graag het imago van de terreinbeheerder wat opschroeven."

Droom

Het is de grote droom van Sjef van Kleijnenbreugel dat er in Tilburg nog eens een sportpark komt met een "toegevoegde waarde". Een park dat nog groter wordt opgezet door er bijvoorbeeld ook een scouting te plaatsen, plaats te bieden aan een speeltuin en een volkstuintuin een fiets-, wandel- en/of skeelerpad er doorheen leggen of plaats voor kinderopvang te realiseren. Ook zal hierbij veel aandacht aan groen geschonken moeten worden, bijvoorbeeld door een wijkpark en een sportpark te combineren. Op die manier is 1+1 = 3 en krijg je een multifunctionele ruimte die bestemd is voor iedereen en waar iedereen zijn eigen dingetje kan doen, temidden van anderen. Van Kleijnenbreugel: "Ik kan natuurlijk ook wel 100 dingen aangeven die mogelijk fout zouden kunnen gaan, maar uiteindelijk zou het volgens mij zo moeten werken." Om dit te kunnen bereiken is het belangrijk dat de beleidsmensen en de praktijkmensen van ruimtelijke ordening en sport goed naar elkaar luisteren, zo stelt Van Kleijnenbreugel.

Samenwerken

Zo'n 27 jaar werken beide mannen nu samen en zichtbaar nog altijd met veel plezier. Zorgen voor goede velden, zorgen voor betere velden, zorgen voor het beste veld! De kans is groot dat beide mannen nog wel een jaar of tien samen zullen werken. "Wie hier begint te werken die sneuvelt hier!", zo stelt Sjef, "en dat is een goed teken!"